



Mladí dospělí z ústavů

Jak začít žít?



Odchod z ústavního zařízení

Ústavní zařízení opouští mladý dospělý člověk zpravidla v 18 letech (pobyt může být prodloužen o rok na základě smlouvy, nebo pokud studuje, zůstává až do 26 let).

DD se většinou snaží najít náhradní bydlení, popř. práci, ale dále mladého člověka nemonitoruje.

Neexistuje systematická, dlouhodobá, propracovaná „příprava na odchod“ za DD, mladí dospělí nemají po odchodu z čeho čerpat (informace, podporu).

Odchází:

- Do původní (biologické rodiny) – je to problém, zpravidla došlo k přetrhání vazeb, narušení citových vztahů s původní rodinou.
- Do dalšího zařízení – např. Dům na půli cesty.
- Do ubytovny, azylového domu apod.
- Na ulici. Nejhorší varianta – končící buď bezdomovectvím nebo prostitucí. Dopouští se trestných činů, které končí vazbou.



Dům na půli cesty – co to je?

- **Např. Velký Dvůr u Pohořelic:**

Posláním Domu na půli cesty

je poskytnout mladým lidem, kteří se ocitli v obtížné životní situaci, kterou nejsou schopni řešit vlastními silami, podporu na jejich cestě k samostatnému životu a jejich aktivnímu začlenění do běžného života společnosti.

Cílem Domu na půli cesty

je podpora a pomoc mladým dospělým prostřednictvím možnosti časově omezeného ubytování (zpravidla nepřevyšující jeden rok), nabídka odborné pomoci a poradenství (sociálně právní a pracovně právní) přispívající k řešení jejich sociální situace a aktivační programy zaměřené na budování a rozvoj pracovních návyků a dovedností realizované především v areálu Domu na půli cesty.



Podmínky přijetí

- **Cílová skupina:**
- Zpravidla osoby v obtížné životní situaci ve věku 18 - 26 let
- Zletilé osoby opouštějící:
 - dětské domovy
 - dětské domovy se školou
 - výchovné ústavy
 - diagnostické ústavy
 - jiná zařízení pro péči o děti a mládež
- Zletilé osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby
- Další zletilé osoby, např. z pěstounských rodin.

Obtíže mladých lidí opouštějících ústavní výchovu I.

Podle: Gottwaldová, M. (2006). Dlouhodobá příprava dětí s nařízenou ústavní výchovou na vstup do samostatného života : Metodická příručka Poradenského centra pro děti a mládež s nařízenou ústavní výchovou Centra J.J.Pestalozziho Chrudim

- – **neschopnost hospodařit** s finančními prostředky;
- – neschopnost, respektive nemožnost, z vlastních počátečních prostředků zajistit si vysoký standard bydlení a spotřeby, na který byli ze zařízení zvyklí.
- Snaha hledat rychlá řešení nápravy této „nedostačivosti“, často i prostřednictvím **páchání trestné činnosti**, prostituce apod.;
- – absence kladných rodičovských vzorů vyvolává v mladých lidech efekt vykořenění, který se projevuje **nedostatečnou důvěrou ve vlastní schopnost** vést normální život. Proto raději **tíhnou k vrstevnickým skupinám** (mnohdy problémovým), vyhýbají se běžným závazkům, převzetí odpovědnosti;– neznají ceny zboží, většinou neumí vařit, neznají právní rozdíl mezi nájmem a podnájmem, jakoukoli písemnou smlouvu považují za nežádoucí komplikaci, ve které se stejně nevyznají, **chybí jim pracovní návyky** (samostatné ranní vstávání do práce bez pomoci vychovatele, dlouhodobější odevzdávání vyrovnaného výkonu atd.) a v zaměstnání vydrží pouze krátkou dobu;

Obtíže mladých lidí opouštějících ústavní výchovu II.

- bývají často i **vztahově naivní**, velice rychle se s jinými lidmi skamarádí, jsou až nadměrně důvěřiví, mohou naletět podvodníkům, či naopak, vztahy navazují jen povrchní a účelové;
- – odcházejí z prostředí jim důvěrně známého, poskytujícího jim jistotu a řád, do většinou neznámého prostředí, musejí opustit přátele a kamarády, se kterými mnohdy strávili celé dětství a dospívání;
- – výzkumy i praxe potvrzují, že ti, kteří prožili velkou část dětství v ústavní péči, nejsou často schopni integrovat se bez komplikací do společnosti, mají **velké problémy při plnění své rodičovské role**, jejich děti mnohdy končí v ústavní výchově nebo jsou zanedbávány či týrány, nejsou schopni navazovat trvalé a kvalitní mezilidské vztahy, dosahují nižšího vzdělání, než umožňuje jejich vrozená inteligence, vykazují **vyšokou míru kriminality** (muži až 54%);
- – systém odměn a trestů vede k **účelovému chování** (chovám se dobře, protože z toho budu mít výhodu), což brání rozvoji svědomí jakožto zvnitřněné zábrany před špatným chováním;
- – odcházejí z ústavní péče po dosažení zletilosti, případně po skončení přípravy na povolání, ve velké míře zcela nepřipraveni do života, nezralí, **sociálně opoždění**;

Obtíže mladých lidí opouštějících ústavní výchovu III.

- nebývají dostatečně připravováni na situace, které se týkají partnerského a sexuálního života a vztahů, ačkoliv je prokázáno, že děti vyrůstající v zařízeních ústavní výchovy **začínají se sexuálním životem velmi brzo, často i ve 12 letech.**
- Je přitom nutné, s ohledem na to, že nevyrůstají v klasickém modelu rodiny, který by přirozeně nabízel žádoucí vzorce chování, aby tyto děti získávaly už od raného věku kvalitní informace o partnerství, antikoncepci, rodinných vztazích, aby se samy učily partnerským rolím.
- Děti nechápou pojem „partnerství“ a „vztah“ dvou lidí, kteří si vzájemně rozumí, respektují se, vycházejí si vstříc. V dospělosti pak velmi snadno v partnerství a rodičovství selhávají;
- – jsou velmi dobře systémem ústavní výchovy a hodnotícím systémem připraveni na soutěžení a konkurování, bohužel však na úkor dovedností spolupracovat, společně se podílet na plnění úkolů skupiny apod. Místo spolupráce v pracovním týmu se spolupracovníky soutěží a tím zhoršují výsledky celého týmu;
- – pojem „nařízení ústavní výchovy“ je některými, zvláště staršími dětmi, vnímán negativně a vyvolává v nich odpor k pobytu v zařízení jako k trestu, dále pak nejistotu a pocit jisté stigmatizace.



Jak jim pomoci

- jako psycholog např. v Domu na půli cesty můžu:
- zpracovat individuální plán rozvoje osobnosti klienta – v čem a jak potřebuje podpořit, posílit...
- nabídnout odborné sociální poradenství
- působit psychoterapeuticky – individuálně i skupinově:
- pracovat na schopnosti navazovat a udržovat ZDRAVÉ! sociální kontakty
- rozvíjet vlastní možnosti klientů
- **pracovat s nereálnými představami o sobě a budoucnosti**
- zpracovávat téma biologické rodiny (opuštění, odmítání, týrání, zneužívání, smutek, lítost, hněv, odpuštění....atd.)
- provázet klienty při řešení každodenních situací uvnitř komunity i venku (např. rozhovor se zaměstnavatelem, pomoc při vyhledávání sourozenců a kontaktu s nimi)

Dětský domov Sázava: projekt Můj byt

- Naše pomoc se dělí na několik částí: I. Příprava na odchod z dětského domova- ve věku 14-18 let, popř. i déle, II. Příprava na povolání 14-18 let, popř. i déle, III. Samostatný odchod- materiální pomoc, zajištění zaměstnání a ubytování, IV. Pomoc a dohled nad dětmi, které opustily zařízení.

Důležité je pomáhat dětem nejen při odchodu z dětského domova, ale i připravit je několik let před odchodem ze zařízení. V průměru nám odchází 2 až 5 dětí za rok. Děti ve věku 14 až 18 let připravujeme na samostatnější život nejen běžnými rozhovory o práci o bydlení, o rodičovství, ale i praktickými činnostmi jako je praní prádla, vaření, nákupy, brigády, pomoc při zařizování různých akcí. Tyto činnosti již děti považují za samozřejmé. Pokud potřebují vyřídit doklady jako např. občanský průkaz, pas, či různé dotazníky, je jim nápomocná vychovatelka. Na úřadě si vše vyřizují samy za pomoci úředníků, v mimořádných případech je doprovází vychovatelka. Zapojují se do společného rozdělování peněz na jednotlivé rodince(skupině), plánování nákupů, jak oblečení, vybavení, hygieny atd. na každý jednotlivý měsíc. Učí se účelně hospodařit s vlastním kapesným.

Některé děti bydlí samostatně od 15-ti let v garsonce v areálu dětského domova.

Od 8. třídy vedeme s dětmi individuální rozhovory, ohledně budoucího povolání a tudíž i výběru vhodného učebního oboru. Výběr povolání považujeme za velmi důležitý. Odchod dětí z dětského domova je pro ně velkou psychickou zátěží a proto se snažíme, aby jim byla vybrána profese pro kterou mají největší nadání a která je uspokojuje a mohli se na ní připravovat již od svých 15-ti let. Tento problém řešíme s odborníky z psychologie, kteří pomocí testů a pohovorů dětem vyberou dvě až tři nevhodnější profese, vysvětlí dětem jejich možnosti, učí je rozvinout svoje schopnosti, čelit krizovým situacím. V případě potřeby s nimi děti v průběhu svého dospívání a osamostatňování mohou probrat svoje problémy v období studia a přípravy na budoucí povolání, tak i při nástupu do zaměstnání.

Po dosažení zletilosti a ukončení vzdělání děti opouští zařízení. Při odchodu jim vychovatelky- tety a strejdivé pomáhají s pořizováním základní výbavy. Výbava se kupuje nejen z rozpočtu(ze zákona), ale i ze sponzorských peněz. Snažíme se, aby děti byly nejen oblečeny na všechna roční období, ale měly základní výbavu do domácnosti(povlečení, nádobí, lůžkoviny atd.) Bydlení a práci se snažíme sehnat v blízkosti lidí, kteří spolupracují s dětským domovem a znají problematiku ustavní výchovy. Tito lidé, kromě nás pomáhají našim dětem překonávat problémy se vstupem do zaměstnání a s ním spojenými těžkostmi, někteří se je snaží zaměstnat ve vlastních firmách. Bydlení dětem zajišťujeme v podnájmech blízko těchto lidí, či našich zaměstnanců. Důvodem je možnost častých návštěv a pomoci. Jednou jedinkrát jsme využili dům na půli cesty. Děti mají možnost se navracet na krátkodobé i delší návštěvy do dětského domova. V jejich práci a bydlení je pravidelně navštěvujeme. Několikrát jsme marně žádali příslušné MěU o přidělení bytů pro naše děti. V současné době máme rozpracovaný projekt na získání několika bytů do vlastnictví pro dospívající děti.

Požádat sponzory a koupit dítěti krásný byt je hezké a záslužné, ale bez dlouhodobé přípravy na život ztrácí smysl a úzce to spolu souvisí. Ta příprava je střecha nad bytem.



Výzkum: Sobotková, I. a kol.

- **Biologická a pěstounská rodina: pohled dospělých, kteří byli vychováni mimo vlastní rodinu**
- Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jak dospělí, vychovaní v pěstounské péči, vnímají svou nestandardní životní historii a biologickou rodinu, jak zpětně hodnotí svou výchovu v pěstounské rodině a její význam. Jedná se o první výzkum tohoto typu v ČR, terénní, s těžištěm v kvalitativní metodologii. Výběrový soubor tvoří 50 dospělých osob z šesti krajů, které byly na začátku života ohroženy krajně nepříznivými psychosociálními faktory a poté byly umístěny v pěstounské rodině.
- Očekávají se výstupy – články v odborných časopisech i monografie